

Autosnelweg A13

A13

Berlin - Dresden

[Deel 1 - Berlijn - ABK Schonefelder Kreuz \(A10\)](#)

[Deel 2 - ABK Schonefelder Kreuz \(A10\) - ABD Spreewald \(A15\)](#)

[Deel 3 - Spreewald \(A15\) - ABD Dresden Nord \(A4\)](#)

[Begin van het document](#)

De 13 = 151 km lang.

113 = Berlin naar ABK Schönerfelde.

13 = Berlin - Lübbebau - Senftenberg – Dresden.

Berlijn verlaten we via de A113 (eind 2006 aansluiting met de A100)

Berlijn

Kurfürstendamm. metro: U 3 (Kurfürstendamm), U3, U9 (Uhlandstraße), U7 (Adenauerplatz); S-Bahn: S3 (Zoologischer Garten)

- Al is de glans uit de `Gründerzeit' jaren verbleekt, de Ku'damm blijft een symbool en een mythos.
- In 1542 liet keurvorst Joachim II door moerassig terrein een pad aanleggen, om gemakkelijk tussen zijn residentie en zijn jachtslot Grunewald te kunnen pendelen.
- Toen rijkskanselier Bismarck in 1871 de Champs Elysées in Parijs had gezien, wilde hij ook zo'n avenue.
- Vierjaar later kon hij een kabinetsbesluit doorzetten voor de bouw van een promenade `ten behoeve van de gemakkelijke circulatie van de Berlijnse bevolking naar buiten' en voor de `cavaleristische training van de hogere standen'.
- Het werd een 3,8 km lange en 53 m brede uitvalsweg met aan weerskanten prachtige tuinen, 4 m brede trottoirs en 10 m brede rijstroken.

Kaiser Wilhelm Gedächtniskirche

- Keizer Wilhelm II liet deze neo-romaanse kerk tussen 1891-'95 ter nagedachtenis aan Wilhelm I oprichten.
- In de belangstelling van regering en bevolking kwam het gebouw pas als oorlogsrüine.
- Jarenlang duurde de discussie over de toekomst van de `Hohle Zahn', zoals zij in de volksmond genoemd werd. Terwijl de torso een doorn in het oog van de bouwsenaat vormde, stemde 90% van de bevolking voor het behoud van de 63 m hoge torenrüine.

Europa Center

- In de jaren '20 stond hier het `Romanische Café', het legendarische ontmoetingspunt van de intellectuelen, vertegenwoordigers van het expressionisme en de avant-garde.
- Tijdens WO II vernielden bommen het café en op zijn plaats werd in 1965 het 22 verdiepingen tellende Europa Center geopend.
- Van buiten zeer alledaags en duidelijk een product van zijn tijd -het enige herkenbare eraan is de Mercedesster op het dak - lijkt het gebouw van binnen op een `stad ineen stad'.
- Op 90.000 m² vindt u rond de 100 winkels, cafés, restaurants en bars, verder een Kinocenter met 5 zalen, het cabaret Die Stachel-schweine, een hotel met casino en de grootste sauna van Berlijn.
- Op 6 doeken projecteert de 40 minuten durende Multivisions-Show de geschiedenis van Berlijn.

Kaufhaus des Westens

- Waar de Ku'damm in de Tauentzien overgaat, staat het symbool van de Berlijnse kooplust.
- Tijdens WO II zwaar beschadigd (er was een vliegtuig in de lichtschaft gestort) en in 1950 heropend, is het KaDe.
- We nog steeds het grootste warenhuis van Berlijn en één van de grootste van Europa: 44 roltrappen en 21 liften voor 7 verdiepingen.
- Op 43.000 m² biedt de `consumptiekathedraal' alles wat het hart begeert.
- Als bijzondere attractie geldt de levensmiddelenafdeling op de 6de verdieping; er bestaat niets eetbaars, zo beweren ervaren gourmets, wat hier niet te koop zou zijn.
- Het goed gesorteerde aanbod omvat in totaal 5100 verschillende artikelen, waaronder 1800 kaassoorten en 800 soorten brood.

Zoologischer Garten

- Toen in 1844 met de bouw van de dierentuin (ingang Budapester Straße 34 of Hardenbergplatz 8) begonnen werd, lag het terrein nog buiten de stad.
- Het dierenbestand was nog zeer bescheiden.
- Pas de 'Gründerjahre' en de groeiende interesse voor de Duitse koloniën brachten voor de Zoo een periode van bloei.
- Via de koloniale officieren, die dichtbij hun hoofdkwartier hadden, kwam de dierentuin aan zijn eerste uitheemse dieren.

Jüdisches Gemeindehaus

- Van het oorspronkelijke gebouw (nieuwbouw 1959) is alleen het portaal behouden gebleven.
- De rest werd in de 'Reichskristallnacht' (9 nov. 1938) door SA-horden vernield.
- Het dient nu als cultureel centrum van de joodse gemeenschap in Berlijn en herbergt de joodse volksuniversiteit, een bibliotheek en een koosjer restaurant.

Ku'damm Eck.

- Dat ook 'consumptieburchten' voor verrassing kunnen zorgen, bewijst dit winkelcentrum, een pendant van het Europa Center.
- Vierhonderd bekende Europeanen wachten in het hier geïntegreerde panopticum (Berliner Wachsfigurenkabinett) op bezoekers.
- Café Kranzler, er schuin tegenover, staat in het teken van de 'goede oude tijd'.

De 'Echte Berlijner'

- "De Berlijner is grof, twistziek, gevoelloos en ijdel.
- Hij wéét niet alleen alles, maar hij weet alles béter; alles wat anders is, is slecht."
- Deze woorden van de Duitse schrijver Heinrich Laube raken inderdaad iets dat veel niet Berlijners van Berlijners vinden: 'botte dikdoeners' en 'onverbeterlijke chauvinisten'.
- Maar bestaat de 'echte Berlijner' eigenlijk wel?
- Meer dan de helft van de huidige bevolking is van elders afkomstig.
- Talrijke van deze door de troebele tijden heen ontstane eigenschappen hebben zich op den duur in de Berlijners vastgezet.
- Vooraan komt daarbij de beroemd beruchte scherpe en gevatte tong.

Theater des Westens

- Stijlelementen uit verschillende tijdperken, onder meer classicisme, Jugendstil en baksteengotiek zijn in dit gebouw uit 1896 verenigd.
- De inrichting van de foyers dateert van de jaren '50.
- Met de première van de musical 'Cabaret' in 1987 begon een bloeiperiode.
- Dank zij een paar succesvolle stukken (vooral musicals en operettes) heeft de artistieke naam van het intussen grootscheeps gerenoveerde gebouw zich ook internationaal kunnen vestigen.

Savignyplatz

- Met zijn vele boekwinkels, sfeervolle cafés en restaurants heeft dit plein ten westen van de Kantstraße een zekere fin de siècle uitstraling.
- Het omliggende buurtje heeft een modieus, ietwat snobistisch maar zeer gezellig karakter.

Ku'damm Karree

- Hier vindt u, naast langgerekte winkelpassages, talrijke restaurants en een vlooiemarkt het eerste Teddymuseum ter wereld.
- De verzamelaarster Florentine Wagner stelt tientallen teddyberen uit alle tijdperken tentoon, van de oerteddy op ijzeren wieltes tot aan de moderne knuffels.

Charlottenburg

- Keurvorst Friedrich III bouwde in de 17de eeuw in het dorp Lützow een slot voor zijn echtgenote Sophie Charlotte.
- Na de dood van Charlotte in 1705 kreeg het dorp haar naam.
- Met de stichting van de villakolonie 'Westend' (tussen Spandauer Damm en Platanenallee) in 1866 en de uitbreiding van de wegen naar Berlijn begon voor Charlottenburg een snelle ontwikkeling.
- Aan de grens met Spandau werd tussen 1929-'31 onder leiding van Hans Sharoun de Großsiedlung Siemensstadt (tussen Jungfernhaideweg en Goebelstraße) gebouwd, een goed voorbeeld van de Berlijnse architectuur in de jaren '20.

Ernst-Reuter-Platz

- Naast de 'Große Stern' in het district Tierpark is dit één van de drukste verkeersknooppunten van Berlijn.
- Ernst Reuter, naar wie dit plein uit de jaren '50 genoemd is, werd in 1947 tot burgemeester van Groot-Berlijn gekozen.
- Een Russisch veto belette zijn indiensttreding; hij leidde vervolgens het verzet tegen de Berlijnse blokkade en werd in 1950 burgemeester van West-Berlijn.

Staatliche Porzellanmanufaktur

- Voor liefhebbers van rococoporselein is een bezoek aan de Porzellanmanufaktur een absolute must.
- Al meer dan 250 jaar worden hier de porseleinen gebruiksvoorwerpen en sieraden met de beroemde Blauwe Scepter met de hand gemaakt.
- Verkoopruimtes bevinden zich in de Wegelystraße 1 en op de Kurfürstendamm 26 a; in het Belvédère (Schloß Charlottenburg) worden permanent 500 werken tentoongesteld.

Schloß Charlottenburg

- Dit slot, in 1695 als zomerverblijf voor keurvorstin Sophie Charlotte geconcipeerd, groeide in de loop van verschillende bouwetappes uit tot een monumentale residentie met een 550 m lang front, talrijke bijgebouwen en een groot park.
- Tussen 1701-'12 onderging het zijn eerste belangrijke verbouwing.
- Uit deze tijd stammen de 48 m hoge koepeltoren boven het hoofdgebouw en de Orangerie aan de westzijde.
- Rond 1740 (reg. Friedrich der Große) ontstond de oostvleugel en 50 jaar later (reg. Friedrich Wilhelm II) werden het theehuis 'Belvédère' en het Schloßtheater gebouwd.
- Het Reiterdenkmal des Großen Kurfürsten staat pas sinds 1965 op het erenhof.
- Oorspronkelijk sierde dit bronzen beeld (1698) de 'Lange Brücke' voor het stadslot in Berlijn, tijdens WO II werd het in Potsdam in veiligheid gebracht.

Ausstellungs- und Messegelände

- Een symbool van Berlijn is de 'lange Lulatsch' (lange slungel), zoals de Funkturm aan de rand van het beursterrein door de Berlijners liefdevol genoemd wordt.
- De toren die met zijn stalen constructie een kleine broer van de Parijse Eiffeltoren lijkt, werd in 1926 geopend.
- Zes jaar later zond hij het eerste Tv-programma ter wereld uit; tegenwoordig hebben zijn antennes slechts voor politie- en brandweer-radio betekenis.
- Het uitzichtplatform (126 m) biedt een prachtig panorama.
- Op 55 m hoogte werd het Funkturmrestaurant in oer-Berlijnse stijl ingericht, aan de voet van de toren (ingang Messedamm) huist het Deutsche Rundfunkmuseum.

Olympiastadion

- In opdracht van Adolf Hitler ontstond tussen 1934-'36 dit complex.
- Niet voor niets vormt dit stadion met zijn talrijke beeldhouwwerken een uitstekend voorbeeld van de monumentale architectuur uit de tijd van het nationaalsocialisme.
- Hitler beschouwde de Olympische Zomerspelen in 1936 als de gelegenheid om in de wereldopinie zijn aanzien te verhogen.
- Voor de bouw van het complex werden kosten nog moeite gespaard.
- Het stadion, een reusachtig ovaal van 300 m lengte en 230 m breedte, biedt 90.000 toeschouwers plaats.
- Verder omvat het 132 ha grote terrein een zwembad, een hockeystadion en een parcours hippique.
- Via de 'Marathontor' aan de westkant betreedt u het Maifeld, het enige polostadion ter wereld dat speciaal voor dit doel gebouwd werd.
- De klokkentoren aan de westkant van het Maifeld werd na zijn ontploffing aan het eind van WO II in 1962 herbouwd.
- De oude, gebarschte klok staat aan de zuidelijke poort.

Viktoriapark met Kreuzberg

- Wie vanuit noordelijke richting het Viktoriapark nadert, staat aan het eind van de Großbeerenstraße voor een onverwacht schouwspel: een 130 m lange waterval stort zich vanaf de Kreuzberg dwars door het omliggende park.
- Oorspronkelijk heette de Kreuzberg 'Goetzescher-' of 'Runder Weinberg'.
- De naamsverandering dankt de 66 m hoge heuvel aan het Schinkel'sche Nationaldenkmal, een 20 m hoge, gotische toren met een machtig, gietijzeren kruis.
- In 1821 werd dit monument gewijd, ter herinnering aan de Duitse bevrijdingsoorlog tegen Napoleon (1815).
- Rondom het monument kwam een park: het ontwerp van Mächtig (1888), een realistische afbeelding van de 'Zackelfall' in het Reuzengebergte, werd aangenomen.
- Met spreekwoordelijke Duitse precisie werd het Boheemse rotslandschap onder de naam Wolfsschlucht mit Wasserfall in detail gereproduceerd.

De "Muur"

- Als de architectuur van een tijdperk de identiteit ervan weerspiegelt wat zal dan in de ogen van de komende generaties van de DDR overblijven?
- Het klassieke voorbeeld van DDR bouwkunst, in partijjargon 'Chinese Muur II' geheten, zal over korte tijd volkomen verdwenen zijn.
- Ter identificatie van de DDR periode zal de Muur echter in de herinnering blijven voortbestaan.
- De tragedie begon in een gewoon weekend.
- Nadat de toenmalige regeringsleider Ulbricht twee maanden eerder op een internationale persconferentie had beklemtoond dat "niemand van plan is een muur op te richten", wisten velen al hoe laat het was.
- Maar dat het zó plotseling zou gaan.
- Op zaterdag 12 augustus 1961 meldden zich 2662 vluchtelingen uit alle delen van de DDR in het Westberlijnse 'Notaufnahmelager Marienfelde', een vergelijkbaar aantal als in de dagen ervoor, al maanden lang.
- Mensen uit oost en west gebruikten deze zaterdag om in heel Berlijn vrienden te bezoeken, te winkelen of gewoon wat te flaneren.
- Talrijke Westberlijners waren onderweg in het Oost-Duitse ommeland, om de zomerse benauwdheid van de stad te ontvluchten.
- Een gewoon weekend dus - maar dat was schijn.
- Een letterlijk bevel tot schieten aan de muur werd wettelijk evenwel nooit gesanctioneerd.
- Ongeveer 260 mensen kwamen door het 'Schießbelhl' en de mijnengordel om het leven, 97 daarvan alleen al in Bérlijn.
- Intussen is de Muur geschiedenis; gesloopt en verdwenen.
- Een wandeling over de allang weer vrij passeerbare 'Todesstreiffen' kan, vooral buiten Berlijn, nog steeds dodelijk zijn.

Brandenburger Tor

- Na slechts twee jaren bouwtijd verrees in 1791 de Brandenburger Tor aan het eind van de "Linden".
- *"Als poort van de vrede gebouwd, als poort van de triomf misbruikt, als poort van de splitsing geïsoleerd en als poort van de eenheid gerestaureerd"* stond in de oorkonde van de restauratoren te lezen bij de plechtige heringebruikneming in 1991.
- Inderdaad heeft de Brandenburger Tor heel wat meegemaakt.
- Stukken essentiële geschiedenis heeft hij aan zijn voeten zien afspelen en zelden kwam hij ongehavend van het ene era in het andere.
- In het begin van de 18de eeuw stond hier één van de 18 Berlijnse stadspoorten, maar na het opklimmen van Pruisen tot Grote Mogendheid werd die niet meer gepast geacht.
- Geïnspireerd door de Atheense propyleeën ontwierp Carl Gotthard Langhans een classicistische, onder de naam 'Friedenstor' gewijde poort, rustend op 12 Dorische zuilen.
- De Brandenburger Tor ontwikkelde zich in korte tijd tot het symbool van Berlijn en werd niet zelden als coulisse gebruikt als er 'geschiedenis gemaakt' moest worden.
- Op 13 augustus 1961 werd de Brandenburger Tor, die toevallig precies op de grens tussen Oost en West stond, van de ene dag op de andere een poort van nergens naar nergens, die de prachtige boulevard Unter den Linden in het beroemdste 'dead end' ter wereld veranderde.
- De heropening van de beroemde poort tijdens de kerstdagen van 1989 betekende weliswaar een 'overwinning', maar voor 'Victoria' bracht het ongeluk.
- Wat roest en zure regen als het ware hadden voorbereid, werd in de nacht van 31 december op 1 januari, tijdens de eerste gezamenlijk Berlijnse Nieuwjaarsparty, 'voltooid'.
- De poort kreeg een ware bestorming door halfdronken feestneuzen te verwerken, die op de top klommen en de quadriga bestegen.
- Het bouwwerk werd zwaar beschadigd.
- De grootste ramp bleek echter pas de volgende ochtend.

Unter den Linden

- Voordat de veelbezongen boulevard zijn huidige uiterlijk kreeg, leidde op zijn plaats een ruiterspad door het Brandenburgse zand naar de Tiergarten.
- In 1647 liet de Grote Keurvorst langs het pad 6 rijen met in totaal 2000 Linden en notenbomen planten om verstuiving tegen te gaan.
- Aan weerskanten van de laan werden eenvoudige rijtjeshuizen gebouwd, die echter al gauw niet meer in het vorstelijke architectuurconcept pasten.
- In het begin van de 18de eeuw liet Friedrich der Große de woonhuizen afbreken en door deftige gebouwen vervangen.

Flughafen Berlin-Tegel bus: 128, 109

- In 1909 landde op het toenmalige schiet- en oefenterrein Graf Zeppelin met zijn beroemde 'LZ 3'.
- Sindsdien bleef het gebied in dienst van de lucht- en ruimtevaart.
- In 1931 lanceerde de toen pas 19 jaar oude Wernher von Braun hier de eerste raket met vloeistof aandrijving.
- Zijn huidige betekenis kreeg dit vliegveld toen de centrale luchthaven Berlin-Tempelhof de stijgende aantallen passagiers niet meer verwerken kon.
- Tussen 1969'74 werd Tegel uitgebreid tot één van de modernste internationale luchthavens van Duitsland.

Schöneberg

- Eén facet van Schöneberg kent iedere Westduitser van de televisie: het stadhuis met de vierhoekige klokketoren en de rood-witte be-
renvlag.
- Wanneer voor de Wende een prominente bezoeker in Berlijn vertoefde, een nieuwe wet voor de hoofdstad werd afgekondigd of de burgemeester gasten ontving, was dit stadhuis met de gebeurtenissen verbonden.
- De eerste nederzettingen rondom de 'Schöne Berg', aan de scheiding tussen het Teltowplateau en het Berlijnse oerstroombdal, stammen uit het Stenen Tijdperk; in 1264 werd Schöneberg voor het eerst schriftelijk genoemd.

Reichstagsgebäude bus: 219, 248; S-Bahn: S 3 (Lehrter Stadtbahnhof)

- Met de proclamatie van het Duitse keizerrijk, op 18 januari 1871 in de spiegelzaal te Versailles, kreeg de Pruisische hoofdstad Berlijn een nieuwe functie: doordat de rijksdag door een nieuwe grondwet het keizerschap aan de Pruisische kroon verbond, werd Berlijn automatisch hoofdstad van het Duitse keizerrijk.
- De rijksdag verlangde een groter en vooral representatiever gebouw.
- Onmiddellijk werd een architectuurwedstrijd uitgeschreven die weliswaar een eerste prijs maar geen bruikbaar ontwerp opleverde.
- Pas in 1884, na een tweede wedstrijd, kon de eerste steen gelegd worden; door keizer Wilhelm I zelf.

Uitrit 1 Treptow	96a ICE treinaansluiting	
	96a Traject centrum Berlin	

Treptow-Köpenick is een van de 12 districten van **Berlijn**.

- Qua oppervlakte is het het grootste district van Berlijn.
- Het omvat onder meer de stadsdelen **Treptow** en **Köpenick**.
- Treptow-Köpenick ligt in het zuidoosten van de stad.
- Aan de noordrand van het district ligt het 166 **ha** grote **Volkspark Wuhlheide**
- Het **Volkspark Wuhlheide** is een in het zuidoosten van Berlijn gelegen park.
- Het gebied ligt aan de noordrand van het district (Verwaltungsbezirk) Treptow-Köpenick.
- Het parkgebied omvat samen met het **Kinder- und Jugendfreizeitzentrum (FEZ)** ongeveer 166 ha.
- Het park is genoemd naar de Wuhle, die in het zuidoosten van het park in de Spree uitmondt.
- Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden in het park luchtafweerkanonnen opgesteld, een bunker gebouwd, een concentratiekamp opgericht en een kamp voor gastarbeiders aangelegd.
- Hierdoor werden grote delen van het park verwoest.
- Na de oorlog werd in het park een kazerne van de Sovjet-Unie gebouwd, die na het vertrek van de troepen in de jaren '90 jarenlang brak lag.
- Kort voor de afbraak in 2005 ter behoeve van woningbouw ("Siedlung Carlsgarten"), werd het gebied van de kazerne gebruikt voor een grootschalige rampenoefening.
- Voor die tijd kon het grootste deel van het park (117 ha) pas vanaf 1951 weer als recreatiegebied gebruikt worden, toen het derde Wereldfestival voor jeugd en studenten plaatsvond in het zogenaamde Freizeit- und Erholungszentrum Wuhlheide.

  Waldeck.	Waldeck. 	
---	---	---

Brandenburg

- "Wie aan Brandenburg denkt, denkt aan zand, meren, dennen en kazernes".
- Dat zei Theodor Fontane, 's lands bekendste dichter uit de vorige eeuw, en het is nog steeds waar.
- Ook die kazernes; toen waren het Pruisische, nu Russische zolang het nog duurt.
- Brandenburg is de grootste deelstaat van Oost-Duitsland, maar het is dun bevolkt.
- Er wonen maar 2,5 miljoen mensen, terwijl de stad die het omgeeft, Berlijn, meer dan 4 miljoen bewoners telt.
- Sinds de Muur gevallen is en West-Berlijn zijn ommeland terug heeft, is die tegenstelling goed merkbaar: de meeste reizigers die u tegenkomt zijn Berlijners op dagtocht of weekendtrip.

Uitrit 2 Berlin - Grünau	13
---------------------------------	---

Grünau

- Is een stadsdeel in het district Treptow-Köpenick van Berlijn, op de linkeroever van de Dahme.
- Het is een van drie buitendorpen die tussen 1747 en 1753 op aanwijzing van Frederik de Grote buiten Berlijn gesticht werden.
- Tegenwoordig is het een wijk met aan de Dahme-oever veel villa's en landhuizen.
- Grünau is bekend geworden door de roeiregatta's, en door de beschrijving door Theodor Fontane.

Autosnelweg A13

Deel 2

Schonefelder Kreuz (A10) - ABD Spreewald (A15)

[Deel 1 - Berlijn - ABK Schonefelder Kreuz \(A10\)](#)

[Deel 2 - ABK Schonefelder Kreuz \(A10\) - ABD Spreewald \(A15\)](#)

[Deel 3 - Spreewald \(A15\) - ABD Dresden Nord \(A4\)](#)

[Begin van het document](#)

Uitrit 1 km 00 Autobahn Kreuz: Schönefelder.	10	10 Berliner - Ring Ost	13
		10 Berliner – Ring Süd	

Uitrit 2 Ragow km 3,1	Königs Wusterhausen	13

- **Ragow-Merz** is een gemeente in de Duitse deelstaat Brandenburg,
- Maakt deel uit van het district Oder-Spree. Ragow-Merz telt 539 inwoners.

Nottekanalbrücke 50 m

De rivier de Notte

- De Rivier de Notte stroomt parallel aan de rivier de Dahme stroomt door de districten Teltow-Fläming en Dahme-Spreewald
- De rivier ontspringt zuidelijk van Sperenberg;
- De rivier is de eerste lange rivier die door mensen gekanaliseerd werd en voor de scheepvaart bevaarbaar gemaakt werd.
- De rivier werd in 1568 bevaarbaar

Uitrit 3 Mittenwalde km 6	B246 Bestensee.	13

- De ooievaarsstad heeft ± 462 inwoners.
- Maakt deel uit van dan de deelstaat Brandenburg en het district **Uckermark**

X !!! Km 13 Am Kahlberg.	Km 13 Am Kahlberg. !!! X	13
---	---	---

Uckermark

- De **Uckermark** is een streek in het noordoosten van Duitsland, tegen de Poolse grens.
- Het grootste gedeelte van de Uckermark ligt in de Landkreis (district) met dezelfde naam in de Duitse deelstaat Brandenburg.
- De oppervlakte van de Landkreis Uckermark is 3058 km².
- Er wonen slechts ongeveer 145.000 mensen.
- De hoofdstad is Prenzlau; de grootste plaats is Schwedt/Oder, tegen de Poolse grens.
- Belangrijke middelen van bestaan zijn toerisme, landbouw en de voedingsmiddelenindustrie.
- Ruim de helft van de oppervlakte van de Uckermark is beschermd natuurgebied.
- Op het grondgebied van de Uckermark ligt een deel van het biosfeerreservaat Schorfheide-Chorin, dat lange tijd populair was als jachtgebied en waar verschillende beschermde diersoorten voorkomen.

Uitrit 4 Groß Köris km 19	Klien Körisersee / Hölzernersee.	13
	Teupitzzersee.	

Groß Köris

- Een gemeente in de Duitse deelstaat Brandenburg, en maakt deel uit van het district Dahme-Spreewald.
- Groß Köris telt ± 2.247 inwoners.

Uitrit 5a Teupitz km 24	Teupitz / Wasserschlöss	13
	Teupitzersee / Dahme – Heideseeën	

Teupitz ± 1885 inwoners.

- Teupitz is een van de oudste steden van de Landkries Dahme en het Spreewald
- De plaats ligt 40 km zuidelijk van Berlijn richting Dresden.
- De plaats ligt direct aan de Teupitzer see
- De burcht Tupcz ligt op het eiland in het meer
- Twee hoge torens en muren beschermen de 143 lange brug naar de ingang van het slot.

Uitrit 5b Baruth/Mark km 307,5	Freidorf.	13
	Dornwalde.	

- Baruth/Mark heeft ongeveer 4590 inwoners
- ligt ongeveer 60 km zuidelijk van Berlijn
- In de omgeving kunt u wandelen in het beroemde Urstromtales dal en aan de Meilensee

Uitrit 6 Staakow km 36	Rietzneuendorf / Golßen.	13

Staakaw

- Ligt aan de rand van de Rechterskreuzer Heide in het Biehletal
- Jaarlijks is er in Staakaw een paardenmarkt.

P III Bugkraben - Krausnicker Berge.	P III Bugkraben - Krausnicker Berge	13
--	---	---

Uitrit 7 Freiwalde km 45	B115 Golßen	13
	B115 Lübben Spreewald	

Spreewald

- Circa 100 km van de Duitse hoofdstad verwijderd bevindt zich het Spreewald, een gebied ter grootte van 3.173 km².
- Welke men in Unter- en Oberspreewald onderverdelen kan.
- In haar kern, met een lengte van 75 km, en een breedte van 15 km, is het in 1991 van de UNESCO aangewezen Biosferenreservaat Spreewald.
- Deze in Midden-Europees eenmalige moeras en veen weidelandschap ontstond voor 200.000 jaren in de ijstijd.
- Haar naam dankt het Spreewald aan de rivier Spree,
- een rivier die zich op ca. 970 kilometer totaallengte hier in vele vertakkingen (Fließe) en kanalen door uitgestrekte weide, bossen en dorpjes slingert.

Flora in het Spreewald

- Ook de flora in het Spreewald is erg rijk
- Slanke elzen, en machtige oude eiken zoomen de wateroevers en vormen vaak romantische bladerdaken over het water.
- Verschillende kruiden zoals pijlkruid, sterrenkroos maar ook waterlelie en gele plomp horen tot een rijke waterplantenwereld.
- Als kultuurlandschap is de ontwikkeling van het Spreewald eng verbonden met haar bewoners, die haar sinds eeuwen vormen en benutten.

De sage over het ontstaan van het Spreewald

- Een overlevering over het ontstaan van dit landschap verteld:
- De duivel ploegde deze gebieden.
- Hij ploegde met twee grote zwarte ossen onder luid gebrul.
- Het ploegen ging zwaar en de ossen kwamen slecht vooruit.
- Daar nam de duivel zijn pet en smeed die vloekend naar de ossen.
- Deze schrokken en sloegen wild in het rond met de ploeg erachter aan.
- Diepe sporen trok de ploeg overal in het land en zo ontstond niet een recht rivierbed maar vele kleine waterlopen.

Km 50,5 Berstetal   13

Uitrit 8 Lüben km 52

B87 Lüben / Spreewald.

B87 Luckau / Spreewald.

13

Düben

- Maakt deel uit van het district Wittenberg.
- Düben telt 271 inwoners.

Lübben ± 14.700inwoners

- Door Lübben stromen de Spree, de Berste, het Burg-Lübbener-kanaal
- Lübben kent gedurende het gehele jaar een cultureel leven.
- Het stad en regionalmuseum van Lübben werd in 2001 in het slot geopend.
- Het is een modern multimediaal museum waar naast zien, ook aanraken, oefenen, meedoen, lachen en nadenken gevraagd zijn.
- Ver over de regionale grenzen bekend zijn de Lübbener kahnachten.
- Onder een zomers sterrenhemel vaart de bezoeker over de waterpartijen van het sloteiland, voorbij aan oevers vol met muziek, dans en andere artistieke kunstvormen.
- Elke kahnacht heeft een eigen onderwerp en is altijd bijzonder sfeervol.

   Rüblingsheide	13
--	---

Tradities in het Spreewald

Pingeln oder Pingelholen - Pingelen of Pingelhalen.

- In verschillende delen van het Spreewald is het gebruik behouden gebleven van het pingelen.
- Kinderen bezoeken met Pasen hun peetouders om hun pingel te halen.
- Gebruikt daarbij wordt dus een pingel, meestal een wit doek, waardoor de naam van deze traditie verklaard is.
- De pingel wordt voorbereid door de peetouders door de vier hoeken met elkaar te verknopen en gevuld met brood, peperkoek, suikereieren en andere dingen.
- De peetouders worden op deze manier eraan herinnerd welke plicht men heeft genomen – zich om het peetkind te kommeren en te ondersteunen als dat gevraagd is.
- Bij het laatste bezoek, aan de peetouders, bedanken zich de kinderen met een dankwoord voor de geschenken der voorgaande jaren.
- Afdanken noemt men dit en is in de regel twee jaren voor de kerkelijke confirmatie.
- Soms gaan dan de daaropvolgende jaren de peetouders op bezoek bij de kinderen.
- Pingel terugbrengen noemt men dit.

Uitrit 9 Lübbenau / Spreewald km 61.	Lübbenau / Spreewald.	
---	------------------------------	---

- Het **Spreewald** is een bosrijk veengebied in het zuidoosten van de Duitse deelstaat Brandenburg.
- Het landschap van het Spreewald is ontstaan als gevolg van de laatste ijstijd, het Weichselien.
- Het gebied is gevormd door de vele vertakkingen van de rivier de Spree; daarnaast zijn voor de ontwatering van het gebied vele kleine kanalen aangelegd.
- De totale lengte van de waterlopen bedraagt meer dan 970 km.
- Sinds 1991 is het Spreewald door de UNESCO erkend als biosfeerreservaat.
- Het gebied van het Spreewald is dun bevolkt. Hier woont een groot deel van de Sorbische minderheid in Duitsland

Spreewald-augurken (Spreewälder Gurken)

- Zijn augurken uit de streek van het Spreewald in Brandenburg.
- Ze werden erkend als Europees streekproduct.
- De Spreewald augurken behoren tot de weinige DDR producten die na de Wende onafgebroken beschikbaar bleven.

Autosnelweg A13

Deel 3

ABD Spreewald (A15) - ABD Dresden Nord (A4)

[Deel 1 - Berlijn - ABK Schonefelder Kreuz \(A10\)](#)

[Deel 2 - ABK Schonefelder Kreuz \(A10\) - ABD Spreewald \(A15\)](#)

[Deel 3 - Spreewald \(A15\) - ABD Dresden Nord \(A4\)](#)

[Begin van het document](#)

Uitrit 10 km 63 Dreieck Spreewald.	15	15 Cottbus - Grens Polen	13
---	---	--	---

De Spree

 (Sorbisch: Sprowja)

- Rivier in het oosten van Duitsland in de deelstaten Saksen, Brandenburg en Berlijn.
- Ze ontspringt in Saksen in het Lausitzer Gebergte en mondt bij Berlijn uit in de rivier de Havel.
- De lengte bedraagt 382 à 403 km, afhankelijk van de bron waar vandaan gemeten wordt.
- Het stroomgebied omvat 10.105 km².
- De drie bronnen van de rivier bevinden zich nabij de Tsjechisch grens ten zuidoosten van Ebersbach.
- Even westelijker stroomt de Spree door de Fugauer Zipfel, een zeer smal stukje Tsjechisch grondgebied.
- In de stad Bautzen stroomt de Spree door een kort diep dal.
- Daarna stroomt zij tot haar monding door het laagland met een zeer gering verval.
- Nabij de steden **Cottbus** en **Lübben** vormt de Spree in het Spreewald een binnendelta met vele vertakkingen.
- In de middelpunt van de Duitse hoofdstad Berlijn bevindt zich het **Spreeinsel**, een eiland waar zich Cölln bevond.
- Dit was één van de twee delen wat uiteindelijk samen uitgroeide tot de stad Berlijn.
- Tegenwoordig zijn hier bekende Berlijse musea te vinden.
- In Spandau, een westelijk stadsdeel van Berlijn, mondt de Spree uit in de Havel.
- De Havel, die vanaf Berlijn gezien korter is dan de Spree, voert het water van de Spree af naar de Elbe, die uiteindelijk in de Noordzee uitvloeit.

Uitrit 11 Kittlitz km 64	Kittlitz.	13
---------------------------------	------------------	---

Het Sorbisch is een West-Slavische taal

- Die gesproken wordt in de Lausitz (Łužica), een gebied in het oosten van Saksen (Sakska) en het zuidoosten van Brandenburg (Brambor), in Duitsland.
- De Sorben werden vroeger, net als de Karinthische Slovenen en andere Slavische minderheden, wel als Wenden betiteld.
- Deze naam wordt tegenwoordig als beledigend beschouwd.
- Het Sorbisch, dat circa 50.000 sprekers heeft, wordt onderverdeeld in twee varianten: Oppersorbisch en Nedersorbisch.
- Het Oppersorbisch, dat verreweg de meeste sprekers heeft, wordt gesproken rond de stad Bautzen (Budyšin), het Nedersorbisch rond Cottbus (Chošebuz).
- Deze beide steden zijn dan ook de culturele centra voor de Sorben, al wonen de sprekers van het Sorbisch juist in de omringende dorpen en niet in de steden zelf.

P Km 66,4 (Geen naam)	13
--	---

De Lausitz

(Sorbisch: Łužica, Pools: Łużyce, Tsjechisch Lužice),

- Verdeeld in Neder-Lausitz en **Opper-Lausitz**, is een historische regio tussen de rivieren Bóbr, **Kwisa** en Elbe op de grenzen van Duitsland, Polen en Tsjechië.
- De naam is afgeleid van een Sorbisch woord voor moerasgebied.

Uitrit 12 Calau. km 70	Luckau / Calau. Niederlausitser Landrücken.	13
-------------------------------	--	---

Calau

- Gelegen in het district Oberspreewald-Lausitz.
- De stad heeft ± 9.072 inwoners.
- Calau heeft een oppervlakte van 163 km² en ligt in het oosten van Duitsland.

P km 70,8 (geen naam)	km 70,8 (geen naam) P	13
--	--	---

Uitrit 14 Großräschen km 95	B96 Finsterwalde	13
	B96 Großräschen	

Bronkow

- Maakt deel uit van het district Oberspreewald-Lausitz.
- Bronkow telt ± 700 inwoners.

Uitrit 14 Großräschen km 95	B96 Finsterwalde	13
	B96 Großräschen	

Großräschen

- Gelegen in het district Oberspreewald-Lausitz.
- De stad heeft ± 11.148 inwoners.
- Großräschen heeft een oppervlakte van 81,29 km² en ligt in het oosten van Duitsland.

 Freienhufener Eck	Freienhufener Eck 13
--	--

Uitrit 15 Klettwitz km 101.	13
------------------------------------	---

Eurospeedway Lausitz (kortweg Lausitzring)

De Lausitzring

- Ligt tussen Berlijn en Dresden (ongeveer 50 km ten noorden van Dresden).
- Het circuit ligt pal naast de snelweg en ligt tussen de dorpjes Klettwitz, Schipkau en Hörlitz.
- Het circuit Eurospeedway Lausitz (kortweg Lausitzring) is een modern, multifunctioneel circuit.
- Het circuit bestaat feitelijk uit 3 verschillende "banen" die op verschillende manieren aan elkaar gekoppeld kunnen worden, waardoor een aantal verschillende race-circuits gecreëerd kunnen worden.
- Eén van die 3 "banen" is een kombaant met een lengte van 2 mijl (een "2-mile oval").
- Op deze kombaant wordt de CART-race verreden.
- De CART-race duurt 154 ronden (oftewel 500 km).

Uitrit 16. km 106.	Vliegveld naar NL.	13
Schwarzheide		

Schwarzheide

- Gelegen in het district Oberspreewald-Lausitz.
- De stad heeft ± 6.510 inwoners.
- Schwarzheide heeft een oppervlakte van 33,23 km² en ligt in het oosten van Duitsland.

Uitrit 17 Ruhland km 110.	B169 Senftenberger See.	13
	B169 Lauchhammer.	

- Heide en watergebied met de bekende **Senftenberger See** als middelpunt.
- Het meer is ontstaan door uitgravingen.

km 110 (geen naam)	km 110 (geen naam) 13
---------------------------	---

Uitrit 18 Ortrand km 122.	13
----------------------------------	---

Ortrand

- Maakt deel uit van het district Oberspreewald-Lausitz.
- Ortrand telt 2.542 inwoners

Uitrit 19 Schönborn km 129.	13
------------------------------------	---

Dresden - I

 ± 520.100 inwoners

- Het wereldberoemde 'Elbflorenz', ligt in een wijde dalketel aan de bovenloop van de Elbe, ingebed tussen de uitlopers van het Erzgebirge en de Sächsische Schweiz.
- Rond 600 werd het gebied bevolkt door Sorben, een Slavische stam die nog steeds als etnische minderheid in het zuidoosten van Oost-Duitsland leeft.
- Vanaf 968 hoorde de plaats bij het bisdom Meißen, in de 12de eeuw kwam hij in het bezit van de Wettiner markgraven (de latere keurvorsten van Sachsen).
- Zeker ook door rijke zilvervondsten in het nabije Erzgebirge en de strategische ligging aan de Elbe, beleefde de stad in de 13de -14de eeuw een eerste bloei.

  Schönfeld. km 131,3	Schönfeld. km 131,3
--	--

Dresden - II

- De hoofdstad van de deelstaat Saksen gold in het verleden als een van de mooiste Duitse baroksteden.
- Een afschuwelijk bombardement in februari 1945 verwoestte vrijwel alle kunst- en cultuurschatten.
- Na de oorlog is geprobeerd op basis van oude foto's en schilderijen een aantal historische bouwwerken te herbouwen.
- Voor een deel is dat gelukt, in het centrum van de Elbestad kunt u daardoor toch nog een interessante rondwandeling maken.
- Buiten die oude kern wordt het stadsbeeld echter vooral bepaald door kleurloze woonkazernes, (te) brede straten en grote, lege pleinen.
- Het beroemdst zijn de monumentale gebouwen die samen worden aangeduid als de Zwinger.

Uitrit 20 Thiendorf km 133.	B98 Laußnitz.	
	B98 Großenhain.	

Bezienswaardigheden van Dresden:

Kreuzkirche

- Deze kerk is zo oud als de stad zelf; de aanvang van de bouw dateert van de eerste helft van de 13de eeuw.
- Tussen 1764-'92 verrees een barokke kerk, die tijdens het bombardement in 1945 volledig uitbrandde.
- Tussen 1946-'55 werd alleen de buitenkant herbouwd.

Kulturpalast

- Dit 103 m lange flatgebouw ontstond tussen 1966-'69 als cultureel centrum.
- Naast een grote zaal voor uiteenlopende doeleinde, waaronder concerten van de Dresdener Philharmonie, herbergt het een studiotheater en verschillende restaurants.

Neues Rathaus

- Van 1904 tot 1910 werd dit enorme complex met vijf binnenhoven gebouwd.
- Zijn 98 m hoge koepeltoren wordt bekroond door een metalen beeld, de 'gouden man'.
- Om de toren, op 86 m hoogte, ligt een uitzichtplatform.

Landhaus

- Ook dit gebouw in vroeg classicistische stijl, uit de tweede helft van de 18de eeuw, werd tijdens WO II vernietigd.
- Sinds de heropbouw in 1965 is hier het museum voor stadsgeschiedenis ondergebracht.
- Belangwekkend is het renaissancetrappenhuis.

Frauenkirche

- Ooit het symbool van Dresden en de belangrijkste protestantse kerk van Duitsland.
- Een 95 m hoge, stenen koepel sierde het vierkante bouwwerk, dat de breuklijn van barok en classicisme weerspiegelde.

Albertinum

- Wereldberoemde kunstschaten herbergt het Albertinum, dat aan het eind van de 19de eeuw als museum en archief opgericht werd.
- De basis voor deze rijke kunstverzameling vormt de in 1560 door keurvorst August gestichte 'kunst- en wonderkamer'.
- August der Starke stichtte de schilderijengalerie die door zijn opvolger August III verder uitgebreid werd.
- Een deel van de kunstvoorwerpen liep aan het eind van WO II zware schade op.
- Om het 'Duitse cultuurgoed' niet in de handen van het oprukkende Russische leger te laten vallen, werden de schatten tijdens de chaotische terugtocht door Duitse troepen verstoppt.
- Maandenlang stonden de kisten met schilderijen, porselein, glas en edelstenen in natte grotten.

Brühlsche Terrasse

- Dit flaneerterras, door zijn uitzicht op het Elbelandschap ook wel 'balkon van Europa' genoemd, gaat terug op een oude fortificatie.
- Rijksgraaf Heinrich von Brühl liet de muur in een lustpark veranderen en bouwde er een paleis, een bibliotheek en een galerie.
- In 1814 werd het terrein voor het publiek opengesteld en ontwikkelde het zich snel tot een toeristische ontmoetingsplaats.
- Toen ontstond ook de royale trap met de vier beeldengroepen, die de tijden van de dag afbeelden.
- De oorspronkelijke gebouwen van het Brühlsche terras bestaan niet meer.

Johanneum – Verkehrsmuseum

- Het Johanneum, dat in de 16de eeuw als stal voor de vorstelijke paarden gebouwd werd, diende van 1729 tot 1744 als schilderijen-galerie.
- Sinds de restauratie na WO II is hier het verkeersmuseum ondergebracht, dat de ontwikkeling van allerlei soorten verkeersmid-delen toont.
- Interessant zijn de stoomlocomotief 'Muldenthal' uit 1861, 's werelds eerste draaistroomlocomotief uit 1898, een vliegtuig uit 1909 en verschillende nautische apparaten.

Residenzschloß

- Uit een middeleeuwse burcht ontstond vanaf de 16de eeuw
- het representatieve renaissanceslot van de Saksische keurvorsten en koningen.
- Het bombardement in 1945 veranderde ook dit gebouw in een ruïne.

Kathedrale St. Trinitatis - Hofkirche

- De voormalige hofkerk is de grootste kerk van Sachsen.
- In 1738 kreeg de Italiaanse architect Gaetano Chiave ri opdracht een kerk in de stijl van de Italiaanse barok te ontwerpen.
- Pas in 1755 stond de driebeukige basiliek met trog- en tongewelven trots in het volle zonlicht.

Museum für Mineralogie und Geologie.

- Dit museum kwam voort uit de 'keurvorstelijke kunst- en natura-liënkamer', die in de 16de eeuw gesticht werd.
- Tegenwoordig omvat de collectie belangrijke verzamelingen op het gebied van paleontografie, mineralogie en petrografie.
- Belangwekkend is vooral de tentoonstelling 'De oudheid van de aarde' met een omvangrijke verzameling fossielen uit de hele wereld.

Semperoper

- Gottfried Semper ontwierp deze opera, die tussen 1838-'41 in een op de Italiaanse vroege Renaissance geïnspireerde stijl gebouwd werd.
- Met de premières van 'Rienzi', 'Der fliegende Holländer' en 'Tannhäuser' vierde Richard Wagner hier triomfen.
- In 1869 brandde het gebouw af, maar het werd tussen 1871 en 1878 onder leiding van Sempers zoon Manfred, nu in de vormen van de late Renaissance, op de oorspronkelijke plaats herbouwd.
- In 1945 werd de opera opnieuw door de vlammen geteisterd en zwaar beschadigd.

Altstädter Wache

- Dit kleine classicistische bouwwerk in het zuiden van het plein ontstond in 1831 naar het ontwerp van Karl Friedrich Schinkel.
- Op de timpanen zijn afbeeldingen van Mars en Saxonica te zien.
- Achter de 'Altstädter Wache' liggen de ruïnes van het Taschenbergpalais.

Fürstenzug

- In de Augustusstraße stoot u op de beroemde Fürstenzug.
- Dit oorspronkelijk in graffitotechniek uitgevoerde fries uit 1876 toont alle Saksische markgraven en koningen die tot dan toe hadden geleefd.
- Gezeten te paard, in de kleding uit hun eigen periode, vormen zij een optocht die de sporen van de vroegste Sachsen koning volgt.
- In 1907 was de 102 m lange muurschildering al zo verweerd, dat zij op 24.000 Meißner porseleintegels overgezet werd.
- De Fürstenzug vormt de decoratieve buitenkant van de Lange Gang, die de Georgentor met het Johanneum verbindt.

Jägerhof/Museum für Volkskunst.

- Wie zich voor traditionele volkskunst interesseert, vindt in dit renaissancegebouw uit 1613 een overzicht van de artistieke tradities in de Lausitz, het Erzgebirge en het Vogtland.
- U ziet hier kleurrijk gedecoreerde meubels, traditionele huishoudgereedschappen, textielkunst en historisch speelgoed.

Zwinger

- Het lijkt erop dat het hoofdmotief van August de Starke werkelijkheid geworden is.
- Vorsten bezorgen zich onsterfelijkheid door hun bouwwerken', meende de Sachsenkoning, en de Dresdener Zwinger is het perfecte bewijs.
- Al weet haast niemand meer wat een 'Zwinger' is (namelijk de gang tussen binnen- en buitenmuur van een burcht),- van de Zwinger heeft intussen iedereen wel gehoord.
- De naam van deze wulpse pronkvesting is zo'n begrip geworden, dat ze zelfs in de 'Duden' (de Duitse Van Dale) een vaste plaats heeft veroverd.
- Tussen 1710 en 1732 werd de Zwinger onder leiding van Matthäus Daniel Pöppelmann op de plaats van de middeleeuwse dwingel gebouwd.
- Beroemd zijn het zwaard van Friedrich der Streitbare uit 1425, een pronkharnas voor paarden ruiters uit de 16de eeuw en het kroningsornaat van August der Starke.
- Tegenover de Semper-galerij ziet u de Kronentor, de opvallendste poort van het gebouw.
- De gewelfde koepel met vier adelaars en de Poolse kroon symboliseert de macht van August II als koning van Polen en keurvorst van Sachsen.
- De Zwingerhof, 102 m lang en 107 m breed, diende toen voor toernooien en bruisende feesten, nu voor concerten van het Philharmonisch orkest.
- De collectie omvat naast Meißner porselein voorbeelden van Chinees en Japans porselein, onder meer grafgiften uit de tijd van de Han- tot de Tangdynastie en voorbeelden uit de tijd van de Sung- en Mingdynastie.

Japanisches Palais

- Het viervleugelige paleis met zijn hoekpaviljoens is een ander voorbeeld van de Dresdener barokarchitectuur.
- In 1715 als 'Hollands paleis' begonnen, werd het gebouw tussen 1729-'31 naar plannen van Pöppelmann veranderd en uitgebreid in 'Japanse' stijl.
- Opdrachtgever was August der Starke, die zijn vooral uit het Verre Oosten stammende porseleinverzameling in een passende omgeving wilde onderbrengen.
- Het paleis is na de oorlogsschade nog niet helemaal herbouwd.
- De porselein verzameling bevindt zich tegenwoordig in de Zwinger.
- In het paleis is een beperkt toegankelijke studieverzameling van het museum voor prehistorie en volkenkunde ondergebracht.

Technisches Museum

- Het wetenschappelijk-technische museum informeert over elektronica, wetenschappelijke apparaten en de geschiedenis van de fotografie en heeft verder een verzameling van 200 typemachines (waaronder de houten 'Mittenhofer' uit 1864), historische speeldozen, draaiorgels en grammofoons.

Kupferstichkabinett

- Met ongeveer een kwart miljoen voorwerpen behoort deze verzameling tot de rijkste ter wereld.
- De nadruk ligt op vroege kopergravures, werken uit de Italiaanse en Duitse Renaissance, Franse en Engelse grafieken uit de 18de eeuw en verder voorbeelden uit de tijd van de romantiek, het expressionisme en de hedendaagse kunst.

Großer Garten

- Dit 200 ha grote park werd in de tweede helft van de 17de eeuw in Franse stijl aangelegd.
- In 1873 vond een verruiming van het complex plaats, waarbij het in een Engels landschapspark werd veranderd.
- Bij het kruispunt van de hoofd- en zijlaan staat het barokke paleis uit 1683; tot aan zijn vernietiging door de oorlogsbommen diende dit paleis als museum van oudheden.

Loschwitzbrücke Blaues Wunder

(tussen stadsdeel Loschwitz en Blasewitz)

- De Dresdener voorstadsjes Loschwitz en Blasewitz aan beide zijden van de Elbe worden door het 'Blaue Wunder' met elkaar verbonden.
- De stalen hangbrug uit 1893 had een blauwe beschildering.

Tabakkontor Yenidze

- In 1907 had een Saksische ondernemer de pas 26-jarige architect Martin Hammitzsch de opdracht gegeven een sigarettenfabriek te bouwen in de vorm van een moskee.
- Deze ondernemer, die tabak uit Turkije importeerde, verwachtte van het in het oog springende gebouw een lucratieve invloed op de verkoop van zijn sigaretten.

Uitrit 21 Radeburg km 142.

Radeburg

- Een kleine stad in de Duitse deelstaat Saksen, gelegen in het district Meißen.
- De plaats heeft ongeveer 7900 inwoners, en ligt op ongeveer 12 km van Dresden aan de Autobahn A13 van Dresden naar Berlijn.
- Radeburg werd in 1150 bij een brug over de Röder gesticht, en in 1539 werd de reformatie er doorgevoerd.
- Op 10 januari 1858 werd in Radeburg Heinrich Zille geboren.
- In het Heimatmuseum Radeburg kan men nog steeds enige van zijn werken bekijken.
- Ook Zilles geboortehuis is er nog steeds, hoewel het er niet meer zoals vroeger uitziet.
- In Radenburg wordt een speciale vorm van het Saksische dialect gesproken: het Südostmeissnische, welke wordt onderverdeeld als een van de vijf Meissnische dialecten.

Uitrit 22 Marsdorf km 148.

Uitrit 1 km 00

**Autobahn Dreieck:
Dresden – Nord.**

Görlitz / Bautzen.

**Chemnitz / Dresden –
West**

